

Віталій Хромець: “Сучасний університет може вибудовуватися лише в поліфонії”

Спеціально для читачів газети “Педагогічні кадри” ми взяли інтерв'ю у модератора “круглого столу” “Релігія та освіта в сучасній Україні”, відомого релігієзнавця, кандидата філософських наук, доцента кафедри культурології Віталія Хромця. В розмові Віталій Леонідович деталізував умови договору і його значення для світської і релігійної освіти.

– Віталію Леонідовичу, якими є умови угоди, підписаної 3 грудня під час круглого столу “Релігія та освіта в сучасній Україні”?

– Після ухвалення нового Закону “Про вищу освіту” 6 вересня 2014 року підписання цієї угоди стає абсолютно нетривіальною подією, тобто, відповідно до нового Закону та його перехідних положень, духовні навчальні заклади (надалі ДНЗ. – Г.Ц.) стають суб'єктом освітнього процесу. До цього паралельно існували дві системи освіти, умовно назвемо їх світська та духовна. Світська система освіти регулювалася законами “Про освіту” та “Про вищу освіту”. Духовна система освіти регулювалася законом “Про свободу совісті та релігійні організації”. Фактично ці системи освіти не перетиналися. У кращому випадку викладачі з світської системи освіти могли викладати в ДНЗ, але не навпаки. Викладачі ДНЗ не мали права викладати у світських навчальних закладах (надалі СНЗ. – Г.Ц.) через відсутність дипломів державного зразка. Відтепер ДНЗ будуть проходити процедуру ліцензування та акредитації, що дозволяє їм отримувати можливість видавати дипломи державного зразка, щоб випускники цих навчальних закладів могли офіційно працювати на території України. Це дозволяє їм читати курси з основ християнської етики в школі, визнаний диплом державного зразка з семінарії уможливає вступ на магістерські навчальні програми або в закордонні навчальні заклади. Маючи диплом магістра, людина може вступати до аспірантури або до закордонних НЗ, працювати в міністерських комісіях або чиновником, має можливість змінити фах через систему перепідготовки. Це відкриває цілий спектр можливостей для випускників ДНЗ.

Київська православна богословська академія (КПБА) однією з перших стала на шлях проходження процедури ліцензування та акредитації: 6 вересня 2014 закон набув чинності, а вже 8 вересня КПБА подала лист про ліцензування в МОН. Фактично, можемо констатувати, що КПБА стає флагманом, який торує шлях і показує іншим ДНЗ, яким чином можна пройти цей шлях.

Підписання угоди відкриває можливість обміну навчально-методичним забезпеченням. Уможливується забезпечення циклу дисциплін – педагогіка, психологія, методики викладання, історія української культури, філософія – силами викладачів НПУ. І, навпаки, у ректора на цій зустрічі виникла ініціатива, щоб богословські дисципліни пропонувалися студентам НПУ. Хто їх повинен викладати?! Виникає потреба в тому, щоб залучити викладачів КПБА до читання цих курсів. В контексті нового закону з'являються реальні можливості реалізувати співпрацю, бо відповідно до нього протягом 6 місяців повинні бути підготовлені підзаконні акти щодо питань нострифікації або визнання документів про вищу освіту, науковий ступінь та вчене звання, які отримані в ДНЗ. Після проходження цієї нострифікації особи, які мають документи з ДНЗ, прирівнюються до фахівців, котрі пройшли підготовку у світських закладах вищої освіти. Новий закон дозволяє абсолютно повноцінно організувати співпрацю між навчальними закладами, де НПУ і КПБА стають рівноправними суб'єктами взаємодії. Ця співпраця вимальовується як взаємовигідна: кожен навчальний заклад вирішує або посилює свої перспективні норми за рахунок інших навчальних закладів, тому питання, які стосуються взаємодії освіти і релігії, відповідно до нового закону і підписаної

угоди, стають абсолютно реальними і визначаються як перспективні. На цьому “круглому столі” прийняли рішення, що між НПУ та КПБА буде випрацьований календарний план, який визначить порядок заходів, що наповнять змістом майбутню співпрацю. Ректор НПУ і його святий Філарет підтвердили, що ці наміри є щирими, а тому вони готові їх втілити у життя.

– Цей “круглий стіл” належить до серії заходів, присвячених проблемі запровадження релігійної освіти, і проводився з метою зафіксувати вже пройдений шлях щодо ліцензування і акредитації. Яким чином відбувається процес ліцензування і акредитації, які вимоги і стандарти висуває держава до ВДНЗ?

– Проголошувався принцип номінальної можливості проходження ліцензування ВДНЗ. Перша вимога від церков – їхні ДНЗ повинні залишитися в підпорядкуванні релігійних центрів, тобто над ДНЗ повинні здійснювати керівництво засновники, а саме церкви. Це означало б наступні обмеження для МОН: не визначати, хто буде керівником ДНЗ, непідконтрольність кваліфікації викладачів ДНЗ. Друга вимога: ДНЗ мають зберегти свою специфіку навчальних закладів, які готують, в першу чергу, майбутніх священнослужителів. З іншого боку, потрібно випрацювати процедуру, яка б визнала освітню діяльність цих навчальних закладів з можливістю видачі дипломів державного зразка.

Що було напрацьовано в підзаконних актах? Якщо ДНЗ дозволяється проходження ліцензування, то в кадровому складі потрібно зазначити викладачів, які мають державний диплом. Це означало, що більшість викладачів мали б бути звільнені, на що церкви не могли погодитися. Тому був прийнятий слушний компромісний варіант, який формулюється таким чином: при проходженні ліцензування магістратури, аспірантури, докторантури в галузі богослов'я дипломи викладачів ДНЗ визнаються і прирівнюються до державних дипломів. Підкреслимо: лише якщо це ліцензування стосується напряму “богослов'я”. Період дії таких принципів буде тривати, доки викладацький склад ВДНЗ повністю не почне складатися зі спеціалістів з державними дипломами. Але якщо ДНЗ захоче відкрити в себе підготовку з напрямку “Педагогіка” чи “Психологія”, чи з будь-якого іншого напрямку, то він має виконати всі вимоги МОН. Виключення стосуються тільки напряму “богослов'я”. Коли ми говоримо про підготовку ліцензійно-акредитаційної справи, всі інші вимоги мають бути виконані в повному обсязі: навчальні програми, пакети білетів, міжнародна співпраця, наявність аудиторій, комп'ютерів, медичних пунктів, бібліотечного фонду і тощо.

– Щодо перехресного вступу: коли бакалаври богослов'я вступатимуть до магістратури ВНЗ, тоді вони матимуть загальну гуманітарну підготовку?

– Зараз законом повністю скасовані як нормативні всі соціо-гуманітарні предмети. Це є виклик для відповідних кафедр. Якою має бути підготовка богословів поза контекстом профільних предметів, поки що обговорюється, невідома структура навчального плану. За старим стандартом на такі предмети дається 25-30 кредитів. Не може бути людина фахівцем в одній сфері, не маючи певного широкого світогляду, тому, скоріш за все, ось ця загальногуманітарна складова залишиться. А якою вона має бути в підготовці богословів, відповідно до нового закону, буде визначати сам ДНЗ.

В обговоренні проблематики взяли участь Предстоятель УПЦ Київського Патріархату Патріарх Філарет і ректор НПУ ім. М. П. Драгоманова Віктор Андрущенко

Держава повністю дистанціюється від змісту підготовки фахівця певної галузі. Тут забезпечується університетська автономія, якщо НЗ робитиме щось не те, тоді він втрачатиме абітурієнтів. Це, можливо, ідеалізована модель. Підготовка навчального плану повинна погоджуватися, напрацюватися з урахуванням думки роботодавця, ДНЗ це зробити дуже легко: в їх випадку роботодавець і є утримувачем НЗ. Тут проблем не буде.

– Як я розумію, навчаючись в бакалавратурі, студент може вибрати з варіативної частини ті предмети, які будуть відповідати його вибору магістратури?

– Це, до речі, також одна із можливих сфер співпраці між НПУ і КПБА, бо студент, навчаючись на богослова в семінарії, яка є моноспеціальним НЗ, може проходити не богословські модулі в НПУ з приписуванням цих предметів у диплом. Створювати і утримувати велику кафедру соціо-гуманітарних дисциплін для ДНЗ досить проблематично і не вигідно. Тобто, в ідеалі, такі студенти-богослови зможуть отримувати майнер (miner) завдяки співпраці з класичними університетами. Це стає абсолютно реально завдяки цьому закону і цій співпраці. До речі, новим законом передбачається отримання другої спеціальності, майнера. Наприклад, в університеті Дарема (Durham) дуже популярним є отримання спеціальності “богослов'я ++” (право, філологія і т.д.), що має велику, просто шалену популярність.

– Другий блок питань стосується того, що в ДНЗ забезпечуються читання курсів загальногуманітарного блоку силами світського навчального закладу, у нашому випадку НПУ. Як можливий зворотний рух, тобто формування і функціонування богословських курсів у світському НЗ? Фахівці КПБА можуть викладати в НПУ богословські курси?

– Так, викладачі можуть викладати, подібно до сумісників у НПУ, після нострифікації їх дипломів. Це стане можливим, коли богословські дисципліни ввійдуть у варіативну частину за вибором студента, і тоді вони будуть вписуватися у вкладиш дипломів студентів НПУ. Це не просто спорадичні несистемні види співпраці. Не забуваймо, що богослов'я як наука дає можливість підготовки спільних монографій, проведення конференцій, друк наукових видань. Випускник семінарії зможе друкуватися в університетському збірнику як кандидат богослов'я, тому що його документ пройшов державну нострифікацію. Він зможе поступати в докторантуру НПУ, бути членом ради тощо. Це справді відкриває величезне поле співпраці в науковій сфері.

– Якщо це рух назустріч, навіщо тоді в світському НЗ богословські структури, такі як кафедри чи факультети? ДНЗ не відкривають кафедри інших напрямів?

– Ось тут є два варіанти відповіді. З прагматичної точки зору немає потреби: богослов'я розвивається лише в ДНЗ. Їх фахівці приходять до університету, щоб розповісти про богослов'я, і вони оформляються як сумісники, погодинники на якусь кафедру – культурології або філософії. Тут

немає великої проблеми. Але є ментальний аспект всього цього питання: якщо в університетах немає кафедри богослов'я, тут ми і надалі продовжимо рухатися в радянському тренді, згідно з яким у світському навчальному закладі не може бути богослов'я, бо ж освіта відділена від релігії. Це виглядає нелогічно, сюрреалістично, не відповідає реальності зарубіжних європейських університетів. Богослов'я, поряд з іншими університетськими науками, займає таке ж саме чільне місце, як психологія, педагогіка, культурологія з відповідними кафедрами. В поліфонії університетських наук і кафедр богослов'я повинно зайняти гідну позицію – не вищу або нижчу, а відповідну.

– Виникає питання, у порівнянні з культурологією і мистецтвознавством, що є світськими науками, які ґрунтуються на загальногуманітарних принципах об'єктивності тощо, богослов'я ґрунтуються на певній релігійній традиції. На яких засадах богослов'я буде присутні в університеті?

– Це теж треба залишити на вибір студента. Наприклад, пропонується курс “Соціальне вчення православної церкви”, який читає доцент, кандидат богословських наук з КПБА. І студент записується на курс, це його вибір. Студент розуміє, яку дисципліну вивчатиме, у викладача якої конфесії навчатиметься.

– Тобто це сторонній щодо НЗ викладач? Яким чином він афілійований з університетом?

– Якщо ми говоримо про створення кафедри чи факультету, то потрібно прагнути до конфесійного балансу. Цей викладач приходить як штатний працівник, його обирають студенти, тоді він на наступний рік працює, якщо ні, тоді він йде. Тут вже надається конкурентне поле для конфесійних богословів, тому що студенти будуть визначати, хто буде працювати. Є години – ректор підписує контракт з викладачем, немає – не підписує.

– Це буде кафедра з викладачами різних конфесій, чи має бути факультет з кафедрами від різних конфесій?

– Ідеальна модель – це існування факультету, але в наших умовах це мало реалістично. Факультет створюється за наявності 3 кафедр, на кожній – не менше 5 штатних викладачів, котрі мають бути забезпечені годинами. В межах кафедр богослов'я створюються секції. Відповідно – православна, католицька, протестантська секції. Вони очолюються поважними богословами, які приймаються відповідною конфесією. Завідувач кафедри є компромісною фігурою для всіх. Може бути і почергове керування кафедрою.

– Станне питання в цій зустрічі: чи передбачаються подібні угоди з іншими релігійними навчальними центрами?

– Якби запитали мою думку, то я б радів підписати низку угод з провідними у своїх конфесіях богословськими навчальними закладами України: Київською духовною академією і семінарією, Українським католицьким університетом, Українською євангельською теологічною семінарією, Інститутом релігійних наук св. Томи Аквінського. Неможливо і непотрібно віддавати перевагу якійсь з юрисдикцій, це ні до чого хорошого не призведе, хіба – до профанації, бо сучасний університет не може вибудовуватися по вертикалі, лише в поліфонії.

– Дякую, Віталію Леонідовичу, за цікаву розмову. Бажаю успіхів в налагодженні зв'язків між світськими та духовними навчальними закладами!

**Спілкувався
Геннадій ЦЕЛКОВСЬКИЙ
Фото прес-служби КПБА**

У рефератів є альтернатива?

Довідка про автора:

Юрій Коноваленко закінчив юридичний факультет Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана. За першою освітою – магістр права. Спеціалізація: правове регулювання економіки. За другою вищою освітою, яку здобув у НПУ імені М. П. Драгоманова, – магістр з педагогіки вищої школи. Нині – аспірант кафедри педагогіки і психології вищої школи НПУ ім. М. П. Драгоманова та асистент цієї кафедри за сумісництвом.

Суспільство еволюціонує постійно і невпинно, а суспільні інституції зі своїми устоями і статутами лише намагаються його надзогнати. Їхня неповороткість, а головне, заорганізованість саме і створюють різноманітні гальма чи загати. Їх доводиться пересилювати, долати, оминати, або й, як варіант, – не помічати.

У вищій школі сьогодні одним з таких атрибутів став реферат. Зі способу організації самостійної роботи студента чи перевірки його знань реферат перетворився на зразок формалізму, яким грішать студенти – з одного боку, а викладачі – з іншого, роблячи вигляд... Саме роблячи при тому серйозний вигляд. Мені також у студентські роки довелось подавати десятки різноманітних рефератів, намагаючись в інтернетівські шаблони вносити певну ретуш відповідної специфіки. Але десятки моїх однокласниць і однокласників, що навчалися в університетах різного профілю і для яких я особисто знаходив в мережі та роздруковував необхідні їм роботи, – нічого до них не додавали і також отримували потрібні їм оцінки.

На викладацьку роботу мене привело високе стремління стати для студентів і другом, і прикладом. Семінарські заняття з п'ятикурсниками-магістрантами підтвердили мої внутрішні поривання. Це моє. Мені вдається розкрити і викликати аудиторію на дискурс і створити атмосферу, в якій студент висловлює власні міркування і відстоює власну позицію. Переді мною начитані, глибоко мислячі особистості. Я поважаю цих молодих людей і відчуваю взаємне ставлення. Та ось надійшов і завершальний етап нашого семестрового спілкування. За навчальним планом це реферат. І... о, бумеранг! На моєму столі тека роздрукованих і акуратно підшитих, без будь-якого особистісного втручання текстів зі світової мережі. Як же так?!

Де відбувся збій? Чим я дав привід фактично для неповаги до себе? Чи моїм студентам байдужа повага до них з боку викладача? На якому етапі наших взаємин виник привід для фальшу? Напевне, кожен з нас вніс сюди власну частку вини. Але не тільки.

Проблема, напевне, полягає і в невідповідності навчальних планів до сьогоднішніх реалій. У нас зберігається серед варіантів самостійної роботи – реферат. А він вже втратив навчальні та наукові сенси, як для розвитку знань, так і для науково-пошукової роботи. Для переважної більшості українських викладачів

перевірка реферату зводиться до того, щоб визначити, чи студент під час його підготовки читав та вносив редагування в структуру вже завантаженої готової роботи, чи подав її на перевірку викладачу як спосіб здобути оцінку, а не знання. Та й з наукової точки зору, що дає університету справді якісний реферат, справді сильна, ґрунтовна наукова спроба студента? Поки що – лише свідчення його знань. Потім – два роки в архіві, і в макулатуру. Або, якщо викладач помітить цікавинку в роботі, – порадить студенту її опублікувати у фаховому виданні або галузевій пресі.

Одним з виходів з цієї сумної в даний час ситуації пропоную не ігнорувати сучасні технології та зміни в суспільстві, адже ці фактори еволюціонують вслід за світом і кожен з нас долучається до цього в своєму дозвіллі та інших галузях життя. Отже я вбачаю можливість осучаснити

Підготовка до семінару

жовтні 2014 в українській Вікіпедії, в середньому:

- щосекунди переглядалося 34 сторінки;
- кожні 15 секунд здійснювалося нове редагування;
- кожні 8 хвилин створювалася нова стаття.

Був досягнутий рекорд відвідуваності у 89 мільйонів переглянутих за місяць сторінок.

Щоб зрозуміти масштаби сайту та всю величність проекту, треба знову звернутись до статистики електронної бібліотеки Вікіпедія. За даними її підрозділу "ВікіВісника", в цілому "З початку існування української Вікіпедії в ній здійснено 15 мільйонів редагувань. Ювілейне редагування зробив у статті "Чемпіонат України з футболу 2014–2015:

На викладацьку роботу мене привело високе стремління стати для студентів і другом, і прикладом

архаїчний вид контролю. Перетворити його на справді актуальну сьогодні справу. Як саме? Замінити підготовку реферату на створення статті для відкритої електронної бібліотеки Wikireadіа (далі – Вікіпедія).

Адже сьогодні за допомогою відкритої електронної бібліотеки Вікіпедія більшість студентів готується до практичних занять, семінарів, лабораторних робіт, учні готуються до уроків, звичайні люди знаходять потрібну їм інформацію та збагачують свій освітній та інтелектуальний рівень. За даними Вікіпедії, тільки за жовтень 2014 року українськомовна версія ресурсу стала 16-ю в світі, що в свою чергу відображається в наступних цифрах "У

друга ліга" користувач Lexusuns. Як зазначено на його сторінці користувача – він із міста Кременчук. Загалом цей користувач зробив 77 101 редагування в українській Вікіпедії і 5 241 редагування в англійській."

Керуючись вище поданими цифрами, можна зрозуміти, що українські користувачі є надзвичайно активними не тільки в сфері використання інформаційної бази електронної бібліотеки Вікіпедія, а й в її створенні та редагуванні. А п'ятнадцять мільйонів створених або редагованих статей є цьому прекрасним підтвердженням.

У свою чергу, додавши до цієї цифри можливу кількість

студентів, яких би вищі навчальні заклади могли б спрямувати на написання статей у Вікіпедію для загального користування, замість роботи на університетський архів, можна було б справді перевести цей вид навчального контролю на науковий рівень. Адже студент вже не дозволив би собі халтурити, як це відверто відбувається сьогодні. Він справді займався б дослідницькою діяльністю і вникав у проблематику наукового пошуку, до якого намагається залучити його ВНЗ, викладач та програма дисципліни, яку він вивчає.

Також мотивуючим фактором могло б стати і розуміння студентами того, що їхня праця буде загально відкритою, що її результати зможуть побачити, або й оцінити, абсолютно всі. Таким чином, студентів справді почала б цікавити думка викладача стосовно їхніх робіт. Адже прізвище кожного було б також розміщене в статті, що накладало б певну відповідальність на автора та створювало б взаємоповагу в суб'єкт-суб'єктних відносинах студент – викладач та викладач – студент.

Повернемося до статистики: "За підсумками місяця українська Вікіпедія – з рекордним показником 89 млн переглянутих сторінок. За рік число переглянутих протягом кожного місяця сторінок виросло на 16%." Ці цифри є найкращим підтвердженням затребуваності ресурсу. Адже, якщо й далі продовжувати доведення мовою цифр, то щонайменше кожен українець двічі скористався українською версією електронної бібліотеки Вікіпедія.

Матеріально-технічна база для заміни традиційних рефератів створенням статей для Вікіпедії давно існує. Навіть у найвіддаленіших селах та містечках країни. Про вищі навчальні заклади мова не йде. Адже кожен з них має відповідне комп'ютерне устаткування та вихід в мережу Інтернет.

Але й необхідність комп'ютерного обладнання в наш час перестає бути умовою запровадження нової системи. Бо частка переглядів з мобільних пристроїв складає вже 20% від середньомісячного перегляду статей. Це показує, що 19 млн переглядів ресурсу відбувається з мобільних телефонів, смартфонів та планшетних комп'ютерів. І відсоток цей дуже швидко зростатиме. Адже і Президент Порошенко заявив про необхідність якнайшвидшого старту зв'язку стандартів 3G та 4G в Україні.

Звісно, що дехто з читачів може сприйняти мої пропозиції за якийсь черговий "велосипед", які у нас "винаходять" без числа. Та на користь запропонованого вже можна навести успішно реалізовані ініціативи у цьому напрямку з практики діяльності конкретних ВНЗ, де самостійно впроваджують таку систему і вже замінили реферати написанням статей для Вікіпедії.

Так, ще в минулому році в Національному технічному університеті "Харківський політехнічний інститут" було підписано меморандум про співпрацю між НТУ "ХПІ" та громадською орга-

нізацією "Вікімедія Україна". Ректор НТУ "ХПІ" професор Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, проректор з науково-педагогічної роботи, професор В. О. КРАВЕЦЬ, професор Т. В. ДАНЬКО, а також координатор "Освітньої програми Вікіпедії" у м. Харкові С. Д. ПЕТРОВ, про що розповідалось у ЗМІ, уклали договір, де йдеться, що для студентів та аспірантів НТУ "ХПІ" створюватиметься альтернатива самостійної форми роботи у вигляді написання та поліпшення статей в українській Вікіпедії.

Це є головною ідеєю освітньої ініціативи громадської організації "Вікімедія Україна", яка отримала назву "Освітня програма Вікіпедії". Також між сторонами було узгоджено проведення навчальних семінарів для викладачів, студентів та аспірантів університету, мета яких – навчання основ редагування Вікіпедії, консультації з механізмів реалізації проекту та технічної підтримки окремого спеціального проекту, створеного в українській Вікіпедії – проект: НТУ "ХПІ".

У свою чергу, Національний технічний університет "ХПІ" буде надавати консультативну допомогу членом громадської організації "Вікімедія Україна" та іншим вікіпедистам з питань різних галузей науки, а також сприятиме інформаційному наповненню Вікіпедії статтями та зображеннями про університет, його підрозділи, про відомих викладачів і випускників.

"Ця освітня ініціатива дозволить ХПІ зробити свій внесок у розвиток всесвітньої енциклопедії", – зазначив координатор "Освітньої програми Вікіпедії" у м. Харкові С. Д. ПЕТРОВ. А за словами ректора НТУ "ХПІ", професора Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО, ця угода стала наслідком проекту, який успішно реалізовувався в НТУ "ХПІ". За його результатами двадцять двоє студентів-магістрантів факультету "Бізнес та фінанси" створили або поліпшили 23 статті в україномовному розділі Вікіпедії. "Наша співпраця з "Вікімедія Україна" сприятиме підвищенню рівня знань студентів та аспірантів, а для викладачів Вікіпедія стане інструментом для оцінки критичного мислення студента та аспіранта", – зазначає професор Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ. І по країні таких прикладів не мало.

Тож саме зараз, коли вступив у дію новий закон України "Про вищу освіту", постає завдання перетворити поодинокі спроби вищих навчальних закладів привести свої навчальні вимоги і засоби їх досягнення у стандарти української освіти та підтвердити це відповідними інструктивними документами. Щоб сьогоднішній студент, а він дуже розумний і критично мислячий, відчував коефіцієнт корисної дії своєї навчальної діяльності. Тоді і потреба у викладачеві-наставнику, і ставлення студента до нас отримають новий глибокий зміст.

Юрій КОНОВАЛЕНКО,
аспірант кафедри педагогіки і психології вищої школи

ВЕРТАЮЧИ ІЗ ВИРІЮ ЛІТА

2 листопада 2014 року пішов з життя доктор філологічних наук, професор, заслужений працівник культури і освіти, письменник-літературознавець, художник, визначний громадсько-політичний та державний діяч, ректор Драгомановського університету (1970–1973 рр.) Олексій Корнійович Романовський

Пропонуємо вашій увазі уривок з книжки “Олексій Романовський: віхи життя (до 90-річчя) від дня народження”, що безсумнівно збереже в пам’яті нащадків ім’я цієї визначної людини та непересічної творчої особистості.

Зміцнюючи матеріально-технічну базу

1 липня 1970 року стало переломним етапом у моєму житті. Несподівано мене запросили до Міністерства освіти. У кабінеті міністра за приставним столом вже сиділи його заступники П. В. Миргородський і С. Т. Завало. Міністр Петро Платонович Удовиченко без будь-яких попередніх розмов сказав: “Ми тут порадились і вирішили призначити вас ректором Київського педагогічного інституту імені О. М. Горького. Осць уже і наказ підписав... Так що відмовлятися наче вже й пізно”. І усміхнувся.

– За довіру дякую... але ж я тільки затіяв будівництво у себе. Що ж буде там? – запитав я (О. Романовський в цей час очолював Київський педагогічний інститут іноземних мов і став організатором нового навчального корпусу – редакція газети).

“Там будівництва вже ніхто не зупинить, а ось тут треба починати негайно – а ви в цьому вже маєте досвід. То, значить, поїхали?... Ми вас представимо”. О 14-й годині в залі засідань вже сиділи всі члени Вченої ради. Промову міністр почав з того, що днями, після дощів, у приміщенні інституту впала стеля, зруйнувалося кілька великих аудиторій. “Ганебно господарюєте, товариші! Тому ми вирішили запропонувати вам вашого ж випускника О. К. Романовського – хай попрацює на свою Alma Mater”. У залі зависла тиша.

“То яка ваша думка?” – цікавиться міністр.

Слово взяв професор-математик М. О. Давидов – “Що ж це, товаришу міністре, за мода така стала – ректорами нам призначають то істориків, то філософів, а тепер – філолога пропонуєте. А в нас головна ж спеціальність – математика, фізика. Коли ж до них черга дійде?”

Про себе я подумав: було б добре, коли б завалили... Та після Давидова виступили професори П. К. Волинський і А. Л. Медушевський та ще кілька членів Ради на підтримку пропозиції міністерства.

За призначення проголосували одностайно.

Почалися нові митарства. До початку нового 1970–1971 навчального року залишилося рівно два місяці. На капремонт міністерство виділило лише 100 тисяч карбованців, а реально потрібно не менше 400 тисяч. Звертаючись в Держплан – відмовляють, але запевняють: якщо використаєте свої 100 тисяч, відразу ж профінансуємо всі наступні роботи.

Капремонтом намічалось повністю замінити старий дах, стелі, зруйновані аудиторії, ліквідувати численні перегородки, відновити всі аудиторії і рекреації – повернути їм первісний вигляд, обладнати їдальню і гардероби у напівпідвальних приміщеннях, провести капітальний ремонт аудиторій і службових кімнат, повернути первинний колір зовнішнього вигляду приміщення.

Для ремонту було залучено понад 200 професійних будівельників, на допомогу щодня виділялося 50 студентів. Ремонт контролювали партком і профком інституту. Перший тиждень липня тут трошили перегородки, звільняли дахи від піску та сміття. Військові вантажівки щохвилини вивозили десятки тонн сміття. Будівельники повністю замінили старий дах на залізобетонні конструкції по всьому периметру приміщення. 25 серпня студенти, разом із будівельниками, востаннє мили вікна, відмивали підлоги, підмітали підвір’я. Були повністю замінені меблі, придбано новітнє обладнання. Класні дошки замінені на скляні. Придбаний новітній електронний мікроскоп і ще багато чого. Міністерство забезпечило фінансування, і старий корпус засяяв всією первозданною красою.

Так, перший іспит було складено. 1 вересня 1970 року у відновленому корпусі розпочалися заняття.

Наступним кроком було кадрове питання.

Ректорат домігся відновлення ліквідованих історичного і природничо-географічного факультетів. Було запрошено для роботи на цих факультетах висококваліфікованих фахівців з Академії наук УРСР, сільгоспакадемії, інших ВНЗ України. Ряд підрозділів очолили маститі вчені старшого покоління та молоді, здібні науковці. Назву лише деякого з них, це: І. Є. Шиманський,

Вікнами – до сонця. Так зводилась 15-поверхова споруда Палацу Знань, 1971 р.

Ректорат педінституту імені О. М. Горького, 1973 р.

Розмова про відновлення традиційного кольору приміщення педінституту по вулиці Пирогова, 9. З професорами М. Бриціним (ліворуч) і М. Ярмаченком (праворуч), 1970 р.

Т. М. Шашло, Ю. С. Кобилецький, М. Я. Брицин, А. П. Грищенко, В. З. Сміль, С. А. Литвинов, А. Г. Слісаренко, Г. В. Січкар, М. Д. Березовчук, Т. Г. Тригуб, Є. В. Коршак, М. Д. Ярмаченко, М. І. Шкіль, В. І. Бондар, К. М. Турчинська, Г. П. Бевз, Л. І. Мацько, П. П. Хропко, П. К. Волинський, І. І. Пільгук, Д. Ф. Ніколенко, О. Г. Мороз, В. І. Гончаров, М. І. Жолдак, М. Н. Шеремет, Ю. П. Гудзь, О. В. Киричук, С. Д. Максименко, А. Г. Конфорович, З. І. Слєпкань, В. П. Дущенко, В. М. Бенюмов, Д. Я. Шелухін, В. М. Синьов, М. В. Левченко, М. І. Бойко, О. В. Кокойло і багато інших. Прихід здібної молоді до керівництва кафедрами, факультетами, іншими підрозділами інституту вніс творчий новаторський дух. Сьогодні багато з них стали вже академіками, докторами наук, професорами, директорами інститутів, деканами факультетів, завідувачами кафедр.

Взаємна довіра і порозуміння в колективі сприяли поліпшенню навчально-виховної, наукової і господарської діяльності інституту. З’явилося чимало нових підручників, навчальних посібників, колективних праць.

Життя вимагало поліпшення матеріально-технічної бази. Значно зросло число студентів, у зв’язку з відкриттям нових факультетів і кафедр виникла потреба нових службових і навчальних приміщень. Заняття відбувалися у дві з половиною зміни. Не вистачало місць у гуртожитках.

1971 рік. Розпочалося спорудження чотирнадцятиповерхового навчально-лабораторного корпусу по вул. Тургенівській, 8/14, спортивного комплексу та двох багатопверхових гуртожитків на лівому березі Дніпра. Виконання будівельно-монтажних робіт було покладено на один із кращих трестів “Київміськбуду” (керуючий – Герой Соціалістичної Праці Свечніков). Студенти і викладачі поруч із будівельниками працювали на цих

важливих об’єктах. Вагому організаторську і виховну роботу серед викладачів при розбудові інституту здійснювали: партком (В. Ю. Николаєнко, Б. О. Лобовик), профком викладачів (Д. О. Тхоржевський, М. Ф. Філо-неко, І. Т. Горбачук) та студентів (В. В. Левченко, О. В. Кокойло).

Із завершенням будівництва проблема матеріально-технічного забезпечення ВНЗ була знята на багато років.

Епохальною подією в житті нашого інституту стала Міжнародна конференція ректорів педагогічних інститутів-партнерів СРСР – НДР та інших соціалістичних країн, яка відбулася 17-23 вересня 1973 року. На конференцію прибули ректори педагогічних ВНЗ України, Росії, Німеччини, Польщі, Румунії, Чехословаччини, Монгольської Народної Республіки та Угорщини. Заслухано 23 доповіді з важливих проблем національної специфіки педагогічної діяльності ВНЗ, міжнародних зв’язків і співробітництва, зокрема питань освіти, виховання, підвищення якості підготовки учителів і розвитку педагогічної науки.

У конференції взяли участь міністр освіти СРСР М. О. Прокоф’єв, заступник голови Ради Міністрів України академік П. Т. Тронько, міністр освіти України О. М. Маринич, заступник міністра освіти НДР Є. Махачек, представники партійних, профспілкових, комсомольських організацій.

Нове призначення

14 жовтня 1973 року Указом Президії Верховної Ради УРСР мене призначено міністром культури України. Постало питання: кому очолити інститут?

Здібних працівників було чимало. Та мені запам’ятався закид професора М. О. Давидова, і саме тепер можна рекомендувати математика – проректора з наукової роботи, молодого, енергійного і вимогливого, вже доктора математичних наук – Миколу Івановича Шкіля.

Мою пропозицію прийняли і міністерство, і керівні органи. І мені нині приємно усвідомлювати, що тодішні проєкти і задуми про розвиток ВНЗ підхопили і продовжили дужі руки молодого колеги Миколи Івановича Шкіля, котрий потім понад тридцять років очолював цей навчальний заклад і привів його до статусу Національного університету.

В успіхах цього прекрасного ВНЗ я бачу звитяжний труд моїх побратимів – добросовісних, невтомних драгомановців, котрі, не шкодуючи часу і здоров’я, трудилися заради слави і зростання свого навчального закладу. А сьогодні спрямовують усі зусилля на підготовку сучасного учителя – висококваліфікованого, здатного формувати національно свідоме підрастаюче покоління, розвивають і збагачують педагогічну науку.

Спостерігаючи за роботою проректорів в обох ВНЗ, я дбав про них, як про своїх наступників. З цією метою на час відпусток або службових відряджень надавалась можливість кожному “спробувати ректорського хліба”. Доручення були важливі, пов’язані частіше з адміністративною та господарською діяльністю. Це стало у пригоді В. О. Лебедеві, котра більше року виконувала обов’язки ректора, М. І. Шкілю, а пізніше й Г. І. Артемчуку, який ось уже понад два десятиліття успішно очолює КНЛУ.

Життя невпинно рухається вперед: зростають параметри і завдання освітніх установ у нових соціально-економічних відносинах. Педагогічна освіта, працюючи в європейське співтовариство, вимагає модернізації і створення нової філософії вирішення стратегічних, тактичних і своїх власних завдань.

У цих умовах на старт виходять молоді, дужі люди з новим світобаченням і світосприйняттям. Підтвердженням цього є прихід у педагогічний ВНЗ відомого вченого, педагога-новатора, академіка НАПН України професора В. П. Андрущенка. Саме йому належить дослідження історії заснування і шляхів розвитку Київського Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Дбаючи про дальший розвиток матеріально-технічної бази і поліпшення добробуту колективу, він заснував благодійний фонд імені М. П. Драгоманова. Його багатий досвід і невсипуча енергія, його робота разом зі своєю командою відомих учених-ентузіастів – проректорів: В. П. Бега, Г. І. Волинки, П. В. Дмитренка, І. І. Дробота, Р. М. Вернидуба, А. П. Кудіна, О. С. Падалки, спираючись на досягнення і традиції свого потужного професорсько-викладацького колективу, дають могутній імпульс і відкривають широкі перспективи розвитку цього славетного флагмана педагогічної науки.

Про пост міністра культури я ніколи не мріяв і дізнався про це за кілька днів до виходу Указу Президії Верховної Ради.

Вдячність учителю!

Пішла у Вічність світла, інтелігентна, справедлива і надзвичайно добра Людина. Міністр культури України, ректор двох відомих в державі ВУЗів, управлінець, письменник – це для широкого суспільного загалу. Хто ж мав щасливу можливість бачитись, спілкуватись, співпрацювати з Олексієм Корнійовичем, назавжди залишився зачарованим його вишуканим, мудрим словом, позитивним поглядом Людини, яка знала життя з глибини.

Для нас, молодих викладачів, студентів-горьківців початку 1970-х, ректор Романовський запам'ятався перш за все як Великий Будівничий. Приймавши педінститут імені М. Горького не у найкращому матеріальному стані, Олексій Корнійович з перших тижнів розробив концепцію розбудови навчальних корпусів,

бібліотек, спортивно розважальних площ тощо. Через досить короткий час ректорське бачення перспективи інституту, ідеї були сприйняті кожним студентом, викладачем, співробітником.

Його зусиллями, енергією, авторитетом був "віддвоєваний" будівельний майданчик для зведення сьогорнішнього гуманітарного корпусу по вул. Тургенівській, придбаний навчальний корпус по вул. Воровського, де розмістились історичний та дефектологічний факультети, майданчик для будівництва у майбутньому спортивного комплексу і т.д.

В житті кожного із нас, як і багатьох колег, Олексій Корнійович відіграв дуже важливу особистісну роль.

А ще не могла була пройти непоміченою його турбота про студента. Для Олексія Корнійовича кожний студент був колегою, партнером у вирішенні будь-якої справи. До студентів він звертався тільки на Ви. Такі люди – місіонери посилюються на землю (народжуються) для вирішення проблем надзвичайного виміру. Але, на жаль, все це в минулому.

Наша Вам вдячність і шана!

Директор Інституту корекційної педагогіки і психології, академік Віктор Синьов, першокурсники 1972 року, тепер директор Інституту філософської освіти і науки, професор Іван Дробот, директор Інституту іноземної філології, професор Володимир Гончаров

Пам'ятаємо! Любимо! Сумуємо!

2 листопада 2014 року на 97 році життя помер відомий державний діяч, літературознавець, перекладач, почесний професор НПУ імені М. П. Драгоманова, доктор філологічних наук, професор Олексій Корнійович Романовський.

Романовський О. К. народився 18 лютого 1918 року в с. Талова Балка Світловодського району Кіровоградської області. Трудову діяльність розпочав у 1934 році вчителем російської мови та літератури в с. Талова Балка. У час Другої світової війни брав участь у боях на Південно-західному фронті. У 1951 році закінчив Київський педагогічний інститут ім. О. М. Горького, у 1958 р. – Академію суспільних наук при ЦК КПРС.

Понад п'ятнадцять років О. К. Романовський був на партійно-політичній і пропагандистській роботі: працював у Пензенському обкомі партії, керівником політвідділу Південно-Західної залізниці, був секретарем Київського міськкому Компартії України. З 1963 року перейшов на науково-педагогічну роботу: працював старшим науковим співробітником та вченим секретарем Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка АН України, ректором Київського державного педагогічного інституту іноземних мов, ректором Київського державного педагогічного інституту ім. О. М. Горького. Протягом чотирьох років обіймав пост міністра культури України (1973-77 рр.), потім

повернувся на посаду ректора Київського державного педагогічного інституту іноземних мов, де після виходу на пенсію працював професором-консультантом. На посаді ректора Київського гуманітарного інституту керував діяльністю цього приватного вищого навчального закладу.

О. К. Романовський був членом Президії Українського комітету захисту миру, депутатом Верховної Ради України, членом Спілки письменників України, багато років очолював Спілку ректорів вищих навчальних закладів міста Києва.

Автор понад 200 статей з питань теорії та історії літератури, освіти та культури. Його перу належать монографії: "Із історії підготовки Першого Всесоюзного з'їзду письменників" (1958), "Знаменна віха" (1965, 1970), "Партія веде" (1967), "Література Ленінського гарту" (1969, 1973, 1979), "Жизнь во имя будущего" (1984). Член Спілки письменників України, заслужений працівник народної освіти України, заслужений працівник культури України, почесний доктор Київського державного лінгвістичного університету, почесний професор Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Нагороджений орденами "Знак пошани" (1961 р.), "Трудового Червоного Прапора" (1971, 1976), "Вітчизняної війни" II ступеня (1985 р.), "Дружби Народів" (1986 р.), "Богдана Хмельницького" III ступеня (1999 р.), "За заслуги" III ступеня (2008 р.) та 19 медалями, а також золотою медаллю "Борцю за мир" (1970); Почесними Грамотами Верховних Рад України (1988), Естонії (1974) та Білорусії (1975).

Світла пам'ять про Олексія Корнійовича Романовського – невтомного трудівника, доброзичливу й порядну людину – збережеться у серцях багатьох людей, які мали щастя особистого з ним спілкування.

Поціновувач думки

Передчасно пішов із життя талановитий вчений і педагог. Колеги по кафедрі називали його "українським Сократом", студенти, які любили цікаві розмови, завжди затримувалися після занять для розмови з ним. Він мав власний погляд на сучасні процеси і ділився ним з оточуючими. Тридцять років свого високого натхнення присвятив Драгомановському університету. Це професор кафедри філософії Володимир Дорошкевич.

За базовою освітою він був фізиком-теоретиком. Але у 1968 році отримав запрошення від професора Олександра Шугайліна в аспірантуру з філософських проблем природознавства у Київському університеті імені Шевченка. Самостійно захистив тему "Гносеологічний аналіз поняття "феноменологічна теорія" у фізиці". З Драгомановським університетом познайомився, коли працював у відділі наукових досліджень освітнянського міністерства. Коли зіткнувся з інститутом імені Горького (нині НПУ імені М. П. Драгоманова), полюбов його і душею, і розумом. Туди його запросили викладачем. І саме там сталося його становлення як філософа.

На кафедрі філософії діяла відома наукова школа професора Григорія Волинка "Історична еволюція світової і вітчизняної філософії в освітньому контексті". Напрямок, який в ній представляв Володимир Дорошкевич, – дослідження античної філософії, а саме – вивчення постаті Геракліта. Антична філософія загалом залишається загадкою для сучасного покоління. Як в той давній час міг стати таким потужний спалах розуму і інтелекту? Дорошкевич наголошував: "Про сьогорнішній інформаційний простір не виникає питань, а от щодо Античності – їх безліч. Адже досягнення античних філософів можна порівняти з сучасними. І це незважаючи на те, що умови були первісними, але результати вражають". Тому він і зацікавився цією темою і запитанням "Який зміст вкладали перші філософи у свої твори?". Став розробником авторських концепцій. Нещодавно ним з колегами була видана книжка, де вперше у світовій філософії викладено філософський погляд на сон і введено поняття "Інтелектуальний сон". Говорив, що зможемо використати цю концепцію на практиці.

Його підхід до викладання змінюється лише з новим поколінням. Іноді повторював: "Нинішнє покоління більш оперативне – життя різноманітне, тому і потрібно бути оперативним. Для покоління, що входить у буремне життя, це є позитив. Молодь готова до цієї швидкості, а якщо молодь готова до неї, то чому б і ні. Є певні виклики часу, і на них слід відповідати. Виклики змінюються, і в них потрібно орієнтуватись. Молодь в цьому бездоганна. Досліджуючи проблему часу, я лише переконався, що майбутнього ніхто не знає і всі футурологічні передбачення є дуже суб'єктивними. Адже завжди присутній елемент спонтанності. Все в людині буде ґаразд, якщо вона буде готовою до несподіваного".

Вважав, що філософ має допомагати у виборі шляху для найбільш оптимального життя. Що філософ потрібен саме в цьому. Особливо зважаючи на молодість нашої держави. Що філософія напрацювала стільки ідей, що тепер має ставати практичною. Це її наступний крок до зближення з дійсністю.

До останніх днів працював над проблемою часу. Філософія не змогла поки що дати відповіді на запитання: що таке час? В чому його зміст? Як він впливає на людину як суспільну істоту? Шукав формулу вирішення цих питань.

Радив сучасним студентам... досліджувати і самих себе. Бо стан самопізнання дуже корисний. Старшому поколінню радив бути більш гуманним. Вважав, що з часом в людині все закріплюється, вона вкорінюється, досвід застигає, забувається власний шлях, і вона стає більш жорсткою, нетерпимою, лає молодь. Потрібно давати молоді більше свободи. А якщо даєш пораду, то інколи слід говорити "не знаю". Молодь, якщо їй так скажуть, сама розбереться і навчиться.

Молоді було цікаве саме його "не знаю", або саме його пояснення. Студенти сумують. Таких світлих і самодостатніх людей не вистачає. Не вистачає в цілому суспільстві. А от йому – аскету, вистачало всього. І невеликої зарплати, і не дуже міцного здоров'я. Він жив духовністю і наукою, молоддю, творчістю. Цього йому доля не пошкодувала. Хоч у ранньому дитинстві позбавила батька, славетного українського літературознавця, через сталінський арешт. І приклеївши на всі дитячі і юнацькі роки ярлик "сина ворога народу". Це не озлобило душу дивовижної людини – Володимира Олександровича Дорошкевича.

Нині його душа у кращих світах. Але залишене ним тут, на землі, житиме в душах дуже багатьох і передаватиметься новим поколінням.

**Колектив кафедри філософії
Колектив Інституту філософської освіти і науки**

**Втрачений студентський квиток КВ № 09550693 Баковської
Оксани Володимирівни вважати недійсним.**